

KOMUNÁLNÍ HYGIENA V NÁRODNÍ STRATEGII ZDRAVÍ 2020

Úvodní slovo, také nazývané úvodník, je literární útvar, který by měl přinášet informaci či zamyšlení na aktuální téma. Této charakterizaci pochopitelně odpovídá témat více, záleží na tom, jak se koho konkrétní téma dotýká. Z mého pohledu je v současné době nejaktuálnější příprava akčních plánů jako realizačních koncepčních materiálů ke strategii Zdraví 2020 – Národní strategii ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí, kterou schválila vláda v lednu 2014. O této strategii bylo na stránkách Hygieny již psáno opakovaně, stejně jako o cílech a očekávaních, která jsou do její realizace vkládána. Úspěch závisí na schopnosti přesvědčit co nejvíce těch, kteří rozhodují, institucí, představitelů státní správy, že zdraví

je základní životní hodnotou, že chránit a podporovat zdraví je prospěšné a přínosné pro všechny. Ovlivnit postoje, návyky a každodenní volby co největšího množství lidí.

Akční plán, který zahrnuje cíle, náměty a úkoly ke snižování zdravotních rizik ze životního a pracovního prostředí je, stejně jako další akční plány, ve stadiu pracovního návrhu. Příprava ukázala, jak jsou některá témata prostředí a zdraví bolavá, přetrvávající a stále nevyřešená. Inventura problémů, které je potřebné řešit, zahrnuje kroky, které už jednou ztroskotaly (zákon o hluku), jejichž řešení je nelehké a dlouhodobé (vysoká expozice obyvatel aerosolu z venkovního ovzduší, kvalita vnitřního ovzduší), trpí nedostatky ve spolupráci s ostatními rezorty (odpadové hospodářství), jsou výsledkem změn legislativy, které ochraně zdraví nesvědčí (zákon o integrované prevenci) nebo se vynořily až v poslední době (např. otázka bezpečnosti nanočástic v různých aplikacích).

Jedním z nosných úkolů, na kterém se shodla pracovní skupina, je potřeba posílení odbornosti pracovníků ochrany veřejného zdraví oboru komunální hygiena a to zejména zlepšení praxe v hodnocení zdravotních rizik u záměrů a konkrétních problémových situací a v hodnocení dopadů na zdraví u strategických dokumentů. Metody HIA a HRA jsou účinným nástrojem nejen pro management rizik prostředí, ale také k prosazování zdravotně přínosných opatření, ale jejich možnosti nejsou v současné době z řady důvodů dostatečně využívány. Současný stav je neuspokojivý. Hodnocení zdravotních rizik je prováděno nevelkým počtem autorizovaných osob a ne vždy v optimální kvalitě. Posuzovaná rizika se často týkají ovzduší, odpadů, kontaminace půdy, tedy oblastí, kde KHS nemají pravomoc správního úřadu. Možná i proto je využívání výstupů z těchto hodnocení pracovníky KHS většinou pasivní, což se odráží v nedostatečném a neadekvátním zohledňování ochrany veřejného zdraví v rámci územního plánování a procesu EIA, kde je odborná role KHS nezapustitelná. Představitel zdravotnictví a konkrétně ochrany veřejného zdraví musí být schopen erudovaně se účastnit komunikace zdravotního rizika s veřejností a orgány státní správy. To je mimo jiné cestou k udržení důvěryhodnosti v očích veřejnosti.

Proto akční plán ve svém návrhu ukládá obnovit a prohloubit metodickou činnost SZÚ v této problematice, pořádat školicí akce pro pracovníky KHS, iniciovat změny legislativy pro zavedení účinného systému odborné kontroly činnosti osob s autorizací a osvědčením k hodnocení vlivů na veřejné zdraví a pro obnovení pravomoci KHS k posouzení žádostí a stanovení podmínek integrovaného povolení z hlediska ochrany veřejného zdraví v celém rozsahu vlivů prostředí (novelou zákona o integrované prevenci byla účast KHS omezena pouze na posouzení žádostí z hlediska ochrany před nepříznivými účinky hluku, vibrací a neionizujícího záření) a dosáhnout zlepšení situace v posuzování koncepcí a strategických dokumentů.

Ani snižování expozic z prostředí se neobejde bez ovlivňování postojů lidí. Jde o aktivity, kde se spojuje potřeba ovlivnit kvalitu prostředí s potřebou ovlivnit rozhodování lidí v rámci běžných každodenních činností. A tady si cíle snižování rizik prostředí podávají ruku s cíli životního stylu/podporou zdraví. Příkladem je třeba vnitřní prostředí budov, kde jedním z významných zdrojů znečištění ovzduší je kouření. Jeho omezení přispěje ke snížení expozice látkám z vnitřního ovzduší, a současně naplňuje jeden z hlavních cílů zdravého životního stylu. Znečištění venkovního ovzduší aerosolem je, zejména ve městech, významně ovlivněno emisemi z dopravy. Častější používání pěší chůze, jízdního kola a hromadné dopravy na úkor individuální automobilové dopravy je tedy prostředkem pro zlepšení kvality venkovního ovzduší a stejně tak cílem podpory zdraví kvůli zvýšení podílu aktivního pohybu. Cíle a úkoly akčního plánu budou pokrývat řadu dalších témat spojených s nežádoucími expozicemi populace a jejich skupin látkám z životního prostředí.

Při přípravě akčního plánu se pracovní skupina snaží nalézt vyváženost a každému tématu dát odpovídající prostor. Společným rysem navrhovaných cílů je potřeba mezirezortní spolupráce, vysoké odbornosti a vytrvalosti v hledání cest a nezdolný (někdy i nezdůvodněný) optimismus a přesvědčení, že dosáhneme maximum z toho, co jsme si vytýčili.

MUDr. Helena Kazmarová
Státní zdravotní ústav